

מה למשחק הגדול ומקיאווולי?

הסדרה הבאה של המשחק הגדול תעסוק לא [במדינה](#) או [בסדר בינלאומי](#), כי אם באדם אחד והגותו: ניקולו מקיאווולי (1469-1527), יליד העיר פירנצה באיטליה. כהכנה לסדרה הבאה, כמה מחשבות על למה בכלל מקיאווולי צריך לעניין אותנו. כן, מקיאווולי מאוד חשוב למחשבה הפוליטית של המערב. אבל אני לא פילוסוף והמשחק הגדול לא פודקסט הגות. אז למה בכל זאת לעסוק במקיאווולי?

ידע משנה אדם

בפתח [המסה שלו](#) "כיצד מועילה ומזיקה ההיסטוריה לחיים" מביא פרידריך ניטשה ציטוט של גתה, ענק הרוח הגרמני, שאומר כך: "יתר על כן שנוא עלי כל מה שרק מוסיף לי ידיעות מבלי שיִרבה או יחיה במישרין את פעילותי". במילים אחרות [?] איך הידע רלוונטי אלי? משנה אותי? זו לכאורה שאלה נמוכת מצח, ובכל זאת שאלה חשובה. היא מחייבת אותנו לבחון כל ידע על פי אמת המידה של האם הוא משנה משהו אצלנו? האם הוא משפיע אלינו? ידע סטרילי הוא כמו פרחים מפלסטיק [?] יפה, אך לא פורה.

כשאנחנו באים לעסוק במקיאווולי אותה אמת מידה מיושמת. גם הציניקן הגדול ביותר של העת המודרנית לא יכול לברוח ממנה. מה תורם לנו ניקולו מקיאווולי, דיפלומט והוגה איטלקי שנפטר לפני 500 שנה?

ראשית, מקיאווולי חי ופעל בתקופה שמזכירה במידת מה את תקופתנו. בתקופתו שתי שושלות גדולות, בית הבסבורג בספרד ובאימפריה הרומית הקדושה, ובית ולואה בצרפת, [נלחמו על השפעה ביבשת](#).

איטליה הפכה שדה קרב לשני הבתים ב-1494 כאשר שארל השמיני מלך צרפת הוזמן ע"י דוכס מילאנו לכבוש את נאפולי. שארל האמין שהוא היורש החוקי של כתר נאפולי, והשתמש בהזמנה של הדוכס כתירוץ לבוא ולדרוש את מה שהוא האמין שייך לו בזכות דם.

שארל השמיני מלך צרפת, 1470-1498

הפלישה של שארל הרסה את [מאזן הכוח](#) בחצי האי, והביאה את ספרד (בית הבסבורג) לשלוח כוח לאיטליה במטרה לדחוק את הצרפתים. במהלך 60 השנים הבאות איטליה ראתה סדרה של מלחמות בין הצרפתים והאיטלקים, כמו גם בין המדינות של מילאנו, פירנצה ומדינת האפיפיור.

ומקיאווולי לא רק חי בתקופה הזו, הוא לקח חלק פעיל בה. בין 1498 ל-1512 הוא שימש כראש המזכירות השנייה ברפובליקה של פירנצה, האחראית על יחסי החוץ. מ-1506 שימש גם דה-פקטו שר ההגנה. [במשך 14 שנה מקיאווולי שימש כמדינאי ודיפלומט](#) עבור הרפובליקה של פירנצה, נשלח בין השאר לחצר הקיסר מקסימיליאן הראשון, האפיפיור יוליוס השני, ומלך צרפת לואי ה-12. לעיתים השליחויות של מקיאווולי לא נועדו למטרה ספציפית של משא ומתן דיפלומטי, אלא בשביל לצפות ולדווח לרפובליקה על המצב בחצרות. מקיאווולי בילה כעשור (החל מ-1500) בצפייה ולמידת הפוליטיקה האירופית.

הודות לדמיון בתקופות הסוגיות בהן מקיאווולי עסק לפני 500 שנה פוגשות אותנו היום. גם אנחנו

חיים בתקופה של תהפוכות, ואנחנו כישראלים חיים באזור שהמעצמות נוטות למשוך אותו למאבקייהן השונים. אלו סוגיות? לדוגמה:

1. באיזה צד יש לתמוך כששניים משכניך נלחמים זה בזה?
2. איך שליט קונה אחיזה במדינה שנכבשה לא מזמן?
3. מדוע על הדמוקרטיה להיזהר מהמפלגות שלה?
4. מה הקשר בין כוח פוליטי ואלימות? ועוד

מקיאווולי כשחקן עם skin in the game

הסיבה השנייה למה מקיאווולי בעל ערך היא מפני שהוא כתב כמי שהשתתף במשחק הפוליטי מבפנים, לא כמי שצופה בו מהחוץ. כשמקיאווולי מדבר על הסכנות בשלטון יחיד, או על הצורך של הנסיך לקנות את לב חייליו, הוא עושה זאת עם שנים של תצפיות בפוליטיקה האירופית, שנעה באותה תקופה בספקטרום של בין אפיפיורים תככנים ותאבי כוח, קיסרים שלא יודעים להחליט, שרי צבא עם שאיפות גדלות ורפובליקות לא יציבות. מקיאווולי מבסס את המסקנות שלו על תצפיות על הטבע האנושי, ומשום שזה לא השתנה הרבה ב-500 השנים ^[?] הרי שהמסקנות של מקיאווולי שוות לכל הפחות בחינה.

פסל של ניקולו מקיאוולי, מוזיאון האופיצי, פירנצה.

וסיבה אחרונה. משום שלמקיאוולי ניסיון מעשי, הוא עוסק במושג הכל-כך חמקמק אך גם כל-כך קריטי של "מזל". מקיאוולי ידע עד כמה "המזל" משפיע על גורלו של אדם: עד 1512 הוא היה המזכיר השני של הרפובליקה הפלורנטינית. ב-1512 הרפובליקה חוסלה, ובני מדיצ'י, המשפחה ששלטה עד 1494 בעיר, שבו לשלטון. מקיאוולי סולק מכל עמדה בכירה, וכאשר נחשד כמי שמעורב בקנוניה נגד המדיצ'י [עונה במשך שבועות](#). לאחר מכן הוגלה מן העיר, מבלה את שארית חייו בחווה קטנה.

בתקופת הגלות שלו (1512-1527) מקיאוולי כתב את היצירות הפוליטיות שהקנו לו שם עולם ☹️ עיונים, הנסיך ואומנות המלחמה. בהם הוא משלב את הניסיון שלו עם מעין מחקר היסטורי, ומנסה לנסח על בסיס ניסיון העבר של הקדמונים וניסיונו שלו עקרונות ושיטות כיצד לשלוט, להבטיח את יציבות השלטון, ולהיזהר מכישלון ואנרכיה.

הוא גם סוקר איך צורות שלטון מתחלפות זו בזו, איך דמוקרטיה הופכת לדיקטטורה, איך שליט יחיד הופך עריץ, איך המתח בין העם והאצילים מניע תהליכים פוליטיים. מקיאוולי עסק בדינמיקה של תהליכים פוליטיים, וברגישות של מערכות שלטון ובני-אדם לשינויים בנסיבות, אירועים נדירים, ובקיצור ☹️ למזל. מקיאוולי משקף בכתביו עד כמה שינוי בנסיבות עלול להשפיע על ההצלחה או הכישלון של מנהיג ומדינה, ומה צריך לעשות כדי להגן על עצמך עד כמה

שאפשר מ"מזל רע".

כמובן שאלו לא הסיבות היחידות מדוע מקיאווולי חשוב. [מקיאווולי נחשב לאבי הריאליזם](#), הראשון במערב שניתק בין פוליטיקה ומוסר והפך את מדעי המדינה לתחום שעומד בפני עצמו. מקיאווולי חשוב לפילוסופיה הפוליטית של המערב, אך זו אינה הקריאה שאנחנו נעשה.

אנחנו נקרא את מקיאווולי בשביל להבין מה העצות שהוא נותן, ומה הידע שאנחנו יכולים לקחת בשביל להבין את העולם שלנו היום. פחות עיסוק במקומה של האתיקה בפוליטיקה או יחסי דת ומדינה, יותר למה שליט צריך לפחד מהגנרל המנצח שלו.